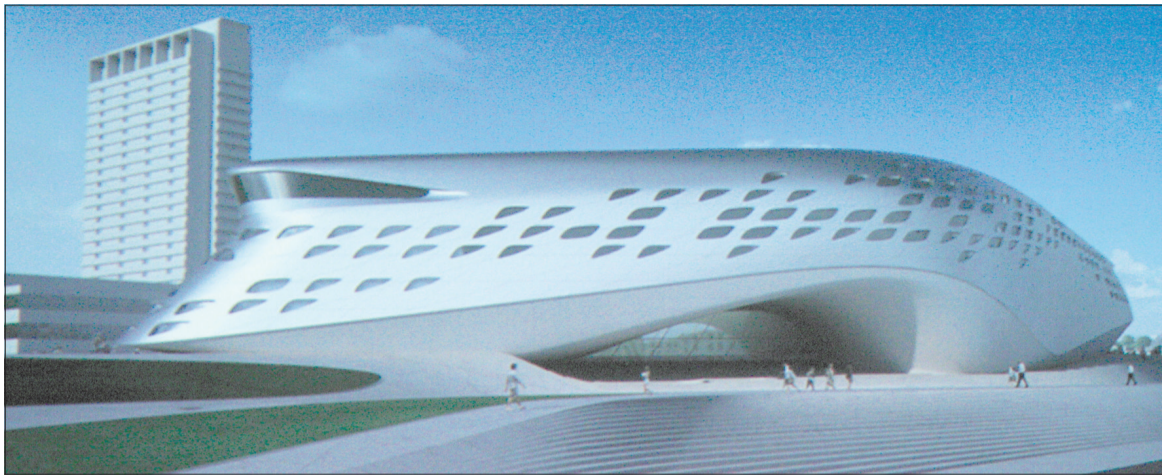

“ SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Saulius Venckaus, Eltos nuotr.

► PASIŠILDYS. Irakietai architektai Zahai Hadid, sukūrusiai Gugenheimo klumpę, Artūras Zuokas net po 5 metų sugebėjo pramušti gražią sumelę - 7 mln. litų

kad per metus jo muziejų aplanko apie 1 mln. turistų. Bandydamas sekti šiuo pavyzdžiu, Menų centras pasikvietė tris garsius architektus - Danielį Libeskindą (JAV), Masimilianą Fuksasą (Massimiliano Fuksas, Italija), Zahą Hadid (Anglija), - kad šie parengtų pirminius numatomo muziejaus projektus. Sudaryta instituciškai solidi komisija (Michailas Piotrovskis - Ermitažo direktorius, TKrensas - Gugenheimo fondo direktorius, Peteris Šmalas (Peter Schmal) - Vokietijos architektūros muziejaus direktorius, Gediminas Kirkilas - Lietuvos premjeras, Juozas Imbrasas - Vilniaus meras, Gintaras Čaikauskas - Lietuvos architektų sąjungos pirmininko pavaduotojas) atrinko Z.Hadid projektą. Nors šis projektas buvęs gana panašus į kitus jos projektus, tai nesumažino J.Meko centro sušizavėjimo. Tikslas atrodė jau ranka pasiekiamas...

Iš tikrųjų jau kai kas važiuoja į Bilbao pažūrėti muziejaus architektūros, kad jos aplinkoje praleistų bent vieną dieną. Bet šio muziejaus autorius yra Frankas Geris (Frank Gehry), o ne Z.Hadid, kurios darbams specialistai prikiša ryškų kartojimąsi. Bet mūsų architektų bei meno kūrėjų nepasitenkinimas, išreikštas laiškais į redakcijas, valdžių įstaigas, kilo ne dėl to. Meno kūrėjai nesupranta taip šališkai ir tendencingai, gal ambicingai, bet neatsakingai parengto projekto vertės ir susidarančių išlaidų prasmingumo. Jiems rūpi, kad kultūriniais motyvais nupirtas kontrkultūrinis fliuksus vėl nebūtų pakartotinai užkraunamas ant šalies mokesčių mokėtojų pečių.

Ir apskritai nuovoka, kad tokių žymių muziejų filialą bus galima išlaikyti gana varganais kontrkultūriniais „gundymais“, atrodo labai naiiviai. Susidaro įspūdis, kad iniciatyvos autoriai nežino, jog pastaraisiais metais net garsiausių pasaulio muziejų lankomumas sumažėjo apie 20 proc. Ypač sunkiai sekasi moderniojo meno muziejams. Kad jie galėtų išsilaikyti, dabar Europos muziejams reikėtų kasmet sulaukti mažiausiai po 300 tūkst. lankytojų. Didelių sunkumų iškilo ir pačiam Gugenheimui. Jau uždarytas nepalyginti apdairiau ir solidžiau įsteigtas Berlyno filialas, sustabdyti filialų steigimo darbai Meksikoje, Helsinkyje. Po 7 metų veiklos uždarytas daug vilčių teikęs filialas Las Vegase, į kurį kasmet atvyksta net po 36 mln. žmonių.

Norime tikėtis, kad talkinant atsakingiausiai Lietuvos žiniasklaidai valstybė galų gale atgaus realybės nuovoką ir išmoks atsargiau reaguoti į grynus pinigų siurbimo kloakas bei fantastinius projektus, į kuriuos vieni klimpsta dėl to, kad prastai suvokia esamą kultūros būklę, o kiti - turėdami gana savanaudiškų tikslų. Negi mums neužteko Lietuvos įvaidžio projektuotojų, VEKS ir kitų panašaus pobūdžio pamokų?

2013 m. gegužės 9 d.

Lietuvos kultūros kongreso kreičiamasis išsiųstas ne tik „Respublikai“, bet ir prezidentei Daliai Grybauskaitėi bei premjerui Algirdui Butkevičiui

ŽALGIRIS

Nr. 216

Krescencijus STOŠKUS
Lietuvos kultūros kongreso tarybos pirmininkas

Kadangi Vilniaus savivaldybėje vėl iš naujo keliamas šio muziejaus statybos klausimas, Lietuvos kultūros kongreso (LKK) taryba jaučia priedermę ir pilietinę atsakomybę išreikšti savo principinį požiūrį į šį „sukompromituotą projektą“, kaip jį savo kadencijos pabaigoje charakterizavo tuometis premjeras Andrius Kubilius.

Įkurti Lietuvos sostinėje tokių iškilų pasaulio muziejų filialą būtų tikrai neįkainojamas kultūros politikos uždavinys, o tokios idėjos sužlugdymas galėtų būti tapatinamas beveik su nusikaltimu.

Tačiau sąmoningų tokios idėjos žlugdytojų tikriausiai nė nebuvo. Tokiais žlugdytojais juolab nereikėtų laikyti 4 žymių Lietuvos architektų (Vytauto Brėdikio, Vytauto Dičiaus, Justino Šeiboko, Kęstučio Pempės), 7 dailės profesorių Nacionalinės premijos laureatų (Alfonso Ambraziūno, Valentino Antanavičiaus, Rimanto Dichavičiaus, Antano Kmieliausko, Broniaus Leonavičiaus, Aloyzo Stasiulevičiaus, Dalios Matulaitės) ir daugelio kitų meno kūrėjų viešųjų

laiškų ir pareiškimų, kuriuose buvo reiškiamas susirūpinimas, ar tas projektas nebus įgyvendinamas Lietuvos kultūros sąskaita.

Išsyk privalu atkreipti dėmesį, kad šį projektą labiausiai sukompromitavo ne išoriniai kritikai, o patys jo kūrėjai. Pastudijavus pagrindinę išviešintą medžiagą aiškiai matyti, kad tai buvo tik nepasisekęs bandymas pergudrauti Lietuvos kultūrinę visuomenę ir pačią valstybę.

Jeigu tokio projekto būtų ėmėsi civilizuoti žmonės, pirmiausia jie būtų turėję debatais ar specialiomis apklausomis išsiaiškinti ar tarpusavyje susitarti bent dėl trijų elementarių dalykų: 1) kokioms vertybėms saugoti ir eksponuoti yra svarbus muziejus; 2) koks būtinas pastatas bei jo erdvės tokiam muziejui įkurti; 3) kaip bus surenkamos lėšos jam išlaikyti.

Užuot nuosekliai apgalvojus demokratinį tokių problemų sprendimą, buvo įgyvendinamas absoliučią Vilniaus savivaldybės protekciją gavusios žmonių grupelės susitarimas. Vilniaus savivaldybės įsteigtas Jono Meko vizualiųjų menų centras pamėgino valstybės sąskaita su Gugenheimo ir Ermitažo priedanga įkurti nuosavą muziejų. „Ermitažo naujienos“ tada tiesiai rašė, kad šio menų centro rinkinį sudaro dviejų Lietuvos avangardistų J.Meko ir „Džordžo Makiūno“ (Jurgio Mačiūno) darbai. Pirmasis čia pavadintas „žymiu

avangardistiniu kinematografinuku“, o antrasis - fliuksus impresarijumi ir „pirmininku“. Ypač keistai situacija atrodė dėl to, kad žmonės iš žiniasklaidos jau žinojo, jog už radikaliai kontrkultūrinius darbus J.Meko centras savivaldybės lėšomis jau buvo užmokėjęs p. Mekui 5 mln. litų (spaudoje buvo minimi ir 12 mln.), uždirbtų daugiau ar mažiau kultūrinėmis visuomenės pastangomis. O jų abiejų darbai kaip tik ir sudarysį „būsimo Ermitažo-Gugenheimo muziejaus pagrindą“. Prie šios sumos dar pridėdama muziejaus statinio kaina, kuri iš pradžių įvertinta 260 mln. litų, o vėliau sumažinta iki 120-180 mln. litų.

► Norime tikėtis, kad valstybė išmoks atsargiau reaguoti į grynus pinigų siurbimo kloakas

O *sancta simplicitas*: su tokiu „media-artu“ centras svajojo Vilnių padaryti „vienu iš pasaulinių kultūros centrų“! Tokie pareiškimai „padarė nepaprastą įspūdį“ net Gugenheimo fondo direktoriui Tomui Krensui (Thom Krens), gerai žinojusiam, kad kultūrinei Gugenheimo muziejaus reputacijai

palaiyktyti ir publikai privilioti neužtenka net visų XX a. moderniojo meno šedevrų su turtingais Vasilijaus Kandinskio, Marko Šagalo (Marc Chagall), Žano Arpo (Jean Arp), Pauliaus Klė (Paul Klee), Polio Sezano (Paul Cezanne), Žoržo Sera (Georges Seurat), Vinsento van Gogo (Vincent van Gogh), Polio Gogeno (Paul Gouguin), Pablo Pikaso (Pablo Picasso), Alberto Džakomečio (Alberto Giacometti), Anri Ruso (Henri Rousseau), Chano Miro (Joan Miro), Fernano Ležė (Fernand Leger), Robero Delonė (Robert Delaunay) ir kitų panašaus svorio kūrėjų rinkiniais. Todėl ilgainiui net jam teko imtis visas istorines epochas apimančių teminių parodų organizavimo: „Afrika: kontinento menas“, „Kinija: penki tūkstantmečiai“, „Rusija“, „240 šedevrų: nuo ikonų iki socialistinio meno“, „Actekų imperija“ ir t.t.

Mėgino gudrauti ir Menų centro žmonės. Kad būtų bent kiek padidintas dviejų lietuvių avangardistų svoris, prie jų eksponatų dar buvo prijungtas ir Litvakų meno ir informacijos centras. Iš viso pagal projektą buvo numatytos 2 galerijos pagrindinei kolekcijai, Litvakų meno ir informacijos centras, Ermitažo galerija, medijų centras ir 2 kino salės.

Kuriant šį planą buvo mėginama pakartoti ypatingą „Bilbao architektūrinį efektą“, išskiriantį šį Ispanijos miestą iš kitų vien tuo,

Ar galime sutarti su lenkais?

Nepriklausomybės pradžioje, kai Lietuvoje kilo Sąjūdis, o Lenkijoje į valdžią ėjo „Solidarumas“, rodos, kaimynai vienas su kitu ėmė bendrauti draugiškai. Bet per 25 metus viskas išblėso. Ypač pastaraisiais metais. Bet ar galėtų nebebūti nesantaikos su lenkais?

Apie tai prie ŽALGIRO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signatarai Audrius BUTKEVIČIUS, Bronislovas GENZELIS ir rašytojas Vilniaus žydų muziejaus direktorius Markas ZINGERIS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kodėl šiandien reikia kalbėti apie lietuvių ir lenkų santykius?

B.GENZELIS: Problema yra ir lokali, ir globali. Aš nesiliaikau pozicijos, kad lenkai yra lietuvių priešai. TSRS Aukščiausiojoje taryboje mūsų delegacijoje buvo ir žydas, ir rusas. Bet mes neturėjome jokių problemų, mes absoliučiai 100 proc. sutardavome. Dabar skaitau M.Gorbačiovo archyvus – pasirodo, delegatai lenkai, atstovaujantys Lietuvai, kreipėsi į M.Gorbačiova, kad iš Lietuvos būtų išskirti 5 rajonai, čia įvesta karinė padėtis ir jie būtų Rusijos Federacijos autonominė sritis. Tai turbūt daug pasako.

Bendrauju su lenkais, su Lenkijos mokslų akademija. Turiu čia knygele, išleista anglų kalba, joje yra žymių lenkų politikų veikėjų straipsniai. Yra ir mano. Aš rašau apie lenkų santykius tai, ką galvoju, ir man jokios cenzūros nėra. Buvau susitikęs su Lenkijos mokslų akademijos atstovais, jie sako: „Jūsų problema yra politika. Jūsų aukščiausio rango veikėja, viceministrė, rašo, kad Lietuvos Nepriklausomybė, Vasario 16-oji, yra klaida, kad buvo reikalinga vieninga su Lenkija valstybė. Jūs reikalaujate, kad mes pripažintume Vilniaus okupaciją, o jūs šiuo dekanas rašo, kad Želigovskis teisėtai stengėsi užimti Vilnių. Čia jo tėvonija. Jūs pykstate ant Sikorskio, bet juk jam pateikiami šie jūsų raštai. Tai ką, mums reikia taisyti tas klaidas, kurias lietuviai patys pripažįsta“.

Aš noriu apie tai kalbėti, nes mes turime matyti, kad nesantaikos židinys yra ne tiek Lenkų rinkimų akcija, kiek tie, kurie duoda peną šiai terpei. Nežinau, kodėl jie šitaip elgiasi. Kiekvienas laisvas

taip rėkia. Sako, kad lenkai girdėtų, jog mes dar esame.

Tie žmonės laukė, tikėjosi. Ką mes padarėme?

Sakykime, iki 1993 metų, man būnant krašto apsaugos ministru, buvo puikiais santykiais su lenkais. Vyko bendravimas su lenkų kariuomene, apsikeitimai dovanomis. Buvo atsiminimas visų sukilimų, viso XIX šimtmečio bendros draugystės.

Kur dingo visi šie lenkai, kurie buvo mūsų draugai? Jie paprasčiausiai buvo užmiršti, ignoruojami, jie nebuvo kviečiami. Nes mūsų ponai konservatoriai ir socialdemokratai turėjo kur kas svar-

kad gali pasitraukti pusę žingsnio į šalį, pažūrėti iš šono į tą politinį ar bet kurį kitą žaidimą ir įžvelgti bendrų dėsningumų. Keistoka, kad XXI a. visą laiką vežimas smunka į tas pačias molkelyje išvažinėtas prieškario vėžes. Iškyla vis tie patys stereotipai. Kaip buvo minėta, jie iškyla momentais, kai šaliai yra nelengva. Angliškai tai vadinasi „cherry picking“ - „vyšnių rinkimas“. Tai selektyvus faktų parinkimas, kuris naudojamas dažniausiai spaudoje. Jis pasitelkiamas santykiams supriešinti. Selektiviai pasirenkami faktai, užmirštant ir apleidžiant kitus faktus, bendrą akiratį, bendrą reikalą.

tingos kilęs Napoleono pulkininkas Berekas Joselevičius, kuris buvo prancūzų garbės ordino kavaliarius. Apie jį lenkai net turi patarlę. Jis žuvo mūšyje su austrais. Jo sūnus jau dalyvavo 1831 metų sukilime kaip majoras, taip pat prancūzų garbės ordino kavaliarius.

Antra vertus, lenkų ir žydų santykiai yra, ko gero, skausmingesni nei lenkų ir lietuvių. Todėl, kad tokios žaidzos yra paliktos II pasaulinio karo ir pačios didžiausios pasaulyje mirties stovyklos buvo Lenkijos teritorijoje. Ir ypač kad Lenkijoje vyko masinės žudynės, dar net žydų neišsiuntus į tas stovyklas. Bet kas įvyko Lenkijoje? Įvyko sąžininga, esminė, nieko nedangstanti nacionalinė diskusija apie Jėdvabną, kur kaimynai sudegino žydų kilmės vietos gyvenvietes.

Aš neprisiminčiau nė vieno II pasaulinio karo metu pabėgusio iš gėto žydų partizano, kuris būtų prisijungęs prie Armijos Krajovos. Kodėl? Nes buvo bendra nuostata, kad Armija Krajova yra antisemitinė. Tačiau dabar, minint Varšuvos geto sukilimo 70-mečį, net Izraelio spaudoje prasidėjo diskusijos, ar Izraelio žurnalistai nėra per stipriai užlenkę, kad jie visą laiką vartojta tokius senus, archajiškus, antilenkiškus stereotipus, kad lenkai antisemitai. Ir šie klausimai keliami labai rimtoje spaudoje.

Aš nematau didelės problemos dėl visokių „w“. Man tai atrodo kaip Guliverio kelionėse, kai dvi valstybės pradėjo kariauti, iš kurios pusės mušti kiaušini. Aušrininkų laikų platinta literatūra buvo su dvigubomis „v“. Kam tai kenkia? Daryti iš to pajaukū iš savęs visai Europai, visam pasauliui? Tai smulkmeniškas, pedantiškas trupinių matymas, per medžius nematant miško.

Lenko korta - labai ginčytinas klausimas. Bet žiūrėjime į šiuolaikinę perspektyvą. Kas bus, jeigu Lietuvoje bus dviguba pilietybė? Daugelyje valstybių tai yra. Tuomet bus atvirai spaudoje svarstomas dvigubos lojalumo klausimas. Ar, tarkime, trigubo lojalumo, kaip kai kuriose valstybėse, kur galima turėti keletą pilietybių.

G.JAKAVONIS: Ar tos kitos valstybės, kurias jūs minite, turi tokių problemų, ar jos tokios mažytės kaip mūsų?

M.ZINGERIS: Aš nekompleksuočiau dėl šito. Yra mažyčių valstybių Europoje. Danija mažą valstybę.

B.GENZELIS: Bet Danijoje dvigubos pilietybės nėra.

M.ZINGERIS: Bet Danijos pilietybė galima gauti daug lengviau nei Lietuvoje.

B.GENZELIS: Čia yra kitas dalykas.

M.ZINGERIS: Nereikia įstrigti kartais už kokio nors akmenėlio, kuris išverčia vežimą.

B.GENZELIS: Varšuvoje jokios kitos kalbos nėra, visi pavadinimai rašomi lenkiškai. Keliuose kitokių užrašų nerasite. Šiuo požiūriu mes lygiai taip pat turėtume elgtis. Čia ir yra kažkokie kompleksai. Manau, klausimas gerokai senesnis.

Nemažai tenka būti Lenkijoje. Ką reiškia dviguba pilietybė, kai susiduriame su vadinamąja vilensčizna? Jeigu būtų suteikta dviguba pilietybė, tarpkariu gyvenusius Vilniaus krašte lenkams ir jų palikuonims reiktų grąžinti nuosavybę. Nepamirškime M.Krupavičiaus reformos. Tų dvarininkų, kurie išvažiavo iš Lietuvos, žemė buvo nacionalizuota. Tiems, kurie liko Lietuvoje, palikta po 80 hektarų. Dvarininkai su retomis išimtimis buvo lenkakalbiai ir buvęs baudžiavininkas lenkai asocijavą su bajorais, su ponais. Tai išliko iki šių laikų.

Ir Lenkijoje yra nemažai tokių, kurie kalba apie dvigubą pilietybę ir norą susigrąžinti žemę. Aš girdečiau ne iš vieno lenko, buvusio dvarininko, kuris į tai pretenduoja. Net B.Komorovskio kalbose jaučiaama tokia poptekstė.

Tai viena. Antra, 1988 metais rugpjūtį mes, Sąjūdžio iniciatyvinė grupė, susitikome su Lenkijos „Solidarumo“ veikėjais ir susitarėme dėl bendradarbiavimo. Po 20 metų maždaug tuo pačiu sąstatau jie susitikome, tik tada nedalyvavo L.Valensa, dabar ir jis buvo, ir kai kurie istorikai. Mūsų Česlovas Laurinavičius paklausė: „Labai glaudžiai bendradarbiavote, dėl visko tarėtės, net prie Baltijos kelio norėjote prisijungti. O kodėl Lenkija pirmoji nepripažino Lietuvos?“ Janas Olševskis sako: „Dabar galime atvirai sakyti, mes turėjome problemą. O ji tokia - kardinalas Juzefas Glompas ir lenkų Katalikų bažnyčios vadovybė laikėsi pozicijos: mes be Vilniaus ir Lvovo nemurimsime. Ir kelė kategoriškas sąlygas, kad Vilnius yra mūsų. Iš kitos pusės mūsų gsdino M.Gorbačiovas, leidęs suprasti, kad Lenkijai reikiant pretenzijas į buvusias rytines teritorijas neprieštaras, jeigu Vokietija pareikš pretenzijas į vakarines Lenkijos žemes. Tad Lenkija buvo priversta laviruoti“.

G.JAKAVONIS: Bet per Sovietų Sąjungą kažkaip sugebėjome.

A.BUTKEVIČIUS: Iš tikrųjų ten taip pat neišmokome, neišnaudojome visų galimybių.

█ Pirmiausiai NATO kareivis gina demokratiją ir žmogaus teises. Ir kiekvieno žmogaus autentiškumą

Markas ZINGERIS
Vilniaus žydų muziejaus direktorius

žemę. Daug kas perkėlė savo miškus ar žemę į Vilnių, o tiems, kurie save laikė lenkais, žemės pritrūko. Kodėl žemė tapo kilnojama preke? Tai sukirsino lenkus.

G.JAKAVONIS: Buvo minėta XIX a. bendra su kaimynais istorija. Pirmiausia pradėjome nuo Gegužės 3-iosios Konstitucijos. Toje Konstitucijoje Lietuvos, galima sakyti, neliko. Tos dienos šventimas man visada kelia klausimą, ar mes čia švenčiame savo išbraukimą iš pasaulio valstybių?

A.BUTKEVIČIUS: Ar lenkai yra kalti, kad jie gynė savo interesus toje Konstitucijoje? Ar mes esame kalti dėl to, kad nesugebėjome savo interesų ginti? Šneka apie tai, kad mūsų atstovai tais laikais nebuvo pakankamai aktyvūs. Kad pardavinėjo savo Tėvynę už įvairiausias lengvatas. Kad pardavinėjo savo Tėvynę už blizgčius. Tai daroma ir dabar, situacija ne kiek nepasikeitė. Kaip manote, kam atstovauja visi tie poneliai, kurie šiandien nulėkę į Briuselį sėdi Europarlamente arba įsikūrę kitose sinekturose. Jie atstovauja savo interesui - gauti gerą atlyginimą. Lygiai tas pats buvo ir 1792-1794 metais. Situacija nepasikeitė.

Taigi kalti ne lenkai. Kalti tie mūsų protėviai, kurie nesugebėjo gerai organizuotis. Galime įžvelgti čia paralelę. Tais laikais mes buvome vienoje pirmųjų demokratinių valstybių Europoje, turinčioje savo Konstituciją. T.y. mes buvome sąjungoje su kita, gerokai didesne, tauta. Žinoma, nemokėjome naudotis. Dabar mes taip pat esame dar didesnėje sąjungoje. Ir mes neišmokome pamokos, kuri mums buvo duota.

G.JAKAVONIS: Bet per Sovietų Sąjungą kažkaip sugebėjome.

A.BUTKEVIČIUS: Iš tikrųjų ten taip pat neišmokome, neišnaudojome visų galimybių.

G.JAKAVONIS: Bet per Sovietų Sąjungą kažkaip sugebėjome.

A.BUTKEVIČIUS: Iš tikrųjų ten taip pat neišmokome, neišnaudojome visų galimybių.

█ Nesantaikos židinys yra ne tiek Lenkų rinkimų akcija, kiek tie, kurie duoda peną šiai terpei

Bronislovas GENZELIS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

G.JAKAVONIS: Bet gyvenome geriau.

A.BUTKEVIČIUS: Gal geriau nei kur nors Centrinėje Rusijoje gyvenantys...

G.JAKAVONIS: Atsiprašau, yra statistika. Didžiausi indėliai, daugiausia automobilių.

A.BUTKEVIČIUS: Ne apie tai šneka. Šneka apie tai, kad mes gyvendami kartu bendroje dviejų tautų respublikoje neišmokome pamokos, kaip išnaudoti įvairias galimybes esant sąjungoje ir kaip šios pamokos turėtų būti realizuojamos dabar Europos Sąjungoje. Štai apie tai reikia kalbėti.

Ir dar Lietuvoje buvo padaryta didžiulė klaida, kai leista perkelti

Šiandien Europos Sąjunga suteikia daug galimybių. Bet ji atnešė ir daugybę problemų. Problema yra valstybių nykimas. Europos Sąjunga neišlikus, jeigu ji nepavirs unitarine valstybe ir jei valstybės su savo sienomis nesunyks. Europos Sąjunga eina į tai, kad būtų palikti tikrai kraštai. Ir tuo šiuose kraštuose esančios kultūros labiau susiplakus ir susimaišys, tuo mažiau jos kels problemų Briuselyje sėdintiems ponams. Taigi, iš jų varpinės žiūrint, šis tautų nykimo, ribų nykimo procesas yra pozityvus. Tai jie ir daro. Šitoje situacijoje taip pat mes esame atsakingi, ką mes darysime. Lenkiškas atsakymas į iššūki, kuris jiems taip pat mestas, yra lenko korta.

Lenko korta yra idėja, kuri gali būti realizuojama bet kur gyvenančio lenko. Ir idėja šita nėra blogiausia. Pasižiūrėjime kitą pavyzdį. Sakykime, žydų tautos. 70 metais, kai Jeruzalė buvo sugriauta, žydai išsikirstė po pasaulį, net kalba sunyko, liko bendra idėja. Liko religija ir idėja.

B.GENZELIS: Žydas gali būti ateistas. Bet bendra kultūra išlieka.

A.BUTKEVIČIUS: Jie rado kažkokį bendrumą, apie kurį galėjo savo tautą burti. XIX šimtmečiuje jie rekonstravo kalbą, kurioje net balsių nebuvo. Kalbą iš prieblais rekonstravo, nekeldami problemų dėl kokių nors „w“ ar kitų klausimėlių. Ir štai jie turi valstybę, turi tautą. Ir ta valstybė prišinasi visam arabiškam pasauliui.

Noriu pasakyti, kad esmė yra dvasinis sutelktumas - ar tauta ji turi, ar ne. Jeigu mes užimsime tą nuolatinio verkšlentjo, nuolat visų skriaudžiamo, vaizgantiško Mykoliuko poziciją, atseit vargo menininko, kuris moka tik čyruoti savo smuikeliu, tai mes ir turėsime tokią padėtį santykiuose su lenkais.

Ir jeigu dabar atsirastų valstybinė politika ieškoti Lenkijoje ne priešų, o draugų, tai mes tų draugų

raštume daugybę. Imkime bet kurį lenką, Nobelio premijos laureatą, paaiškės, kad jis rašė vien tik tam, kad pasakytų, kaip jis Lietuvai mylėjo. Mes juos galime rast, atsivesti, kalbėtis, jie gali padėti daugybę klausimų spręsti. Tiesiog mes turime parodyti iniciatyvą.

G.JAKAVONIS: Nemanau, kad tie, kurie eina ir skanduoja „Lietuva - lietuviams“, yra nusistatę prieš žydus ar būtent prieš lenkus. Aš matau daug didesnes grėsmes, atcinančias būtent iš Europos, kai mūsų Europos Sąjungos prezidentas Hermanas van Rompėjus pasa-

ko, kad tautinės vertybės turi išnykti. Visada palaikau tuos žmones, kurie matydami, kas dedasi, neradę kitų pasipriešinimo formų įeina į gatves.

M.ZINGERIS: Aš domiuosi politika tik iš kultūrinės perspektyvos. Bet į šiuos klausimus man teko šiek tiek pasigilinti. Pasikviečiau pas save Julijų Panką po jų Kovo 11-osios demonstracijos su visa vadovybe, kuri organizavo demonstraciją, į ekskursiją. Paskui, sakiau, susėsimė prie apskritojo stalo ir padiskutuosime apie šiuos visus reikalus ir ką jie turi galvoje, kai kalba „Lietuva - lietuviams“.

Vienas dalykas suprasti sąvoką „lietuvis“ vakarietiška prasme. Mes visi esame lietuviai, lietuvius gali būti kad ir armėnų kilmės.

Kitas dalykas kalbėti apie etnografinius dalykus. Yra liaudies buities muziejus, organizuojamas dainų šventės. Ar tai visas lietuvių paveldas? Tarkime, liaudies buities muziejuje yra dzūkų, žemaičių kaimai. O kur sinagoga? Kodėl sumeluotas miestelis? Nuo 29 iki 70 proc. gyventojų Lietuvos miesteliuose buvo žydai. Kodėl sumeluota istorija? Pateikiamas ne visas paveldas.

Natūralu, kad kai žmonės, tarp jų ir ne itin išsilavinę, ir skusta galviai, šaukia „Lietuva - lietuviams“, kyla šie klausimai. Paklausiau M.Kundroto, kuris kartu su J.Panka atėjo pas mane, kaip jis supranta sąvokas „tauta“, „lietuvis“. Konstitucijos pirmame straipsnyje rašoma, kad tautai pri-

patys savęs, tuo labiau toks vyras, kaip pats.

B.GENZELIS: Mano supratimu, dar yra problema, apie kurią mes nelabai norime šnekėti. Dar prie nepriklausomybės ištakų Sąjūdžio veikloje galime išskirti kelias grupes. Vienai grupei rūpėjo Lietuvos nepriklausomybė, kitą domino Vakarų gyvenimas. Jie norėjo gyventi kaip Vakaruose ir nematė Sovietų Sąjungoje savo perspektyvų. Būtent savo, kad galėtų sukurti aukštą pragyvenimo lygį, statytis pilis ir panašiai. Mes šiandien klausiami apie nomenklatūrą. Nomenklatūros veikėjai buvo vargšai, palyginti su dabartinais. Ubagai. Kas dabar sudaro Liberalų sąjūdį? Tai buvę ultrakomjaunimo veikėjai. Tai jaunimui ėjo ne dėl to, kad tarnautų komjaunimui, komunizmui. Bet per komjaunimą prasidėjo kooperatyvai ir panašiai. Jiems ta nepriklausomybė mažiausiai rūpėjo. Jie siekė gerovės sau. Dabar Europos Sąjungoje jie mato tą patį. Tie patys tikslai atsiveria.

Yra bendros tendencijos. Pasaulyje kuriasi valstybės. Vienos tautos išnyksta, kitos išlieka. Žydų, graikų tautos, kurios turi tūkstantines tradicijas, gyvuoja. Vienos tautos formuojasi, kitos išsiformuoja. Ir visą laiką kuriasi būtent imperijos. Kita vertus, analizuojami imperijas, mes matome, kad visos jos mirtingos. Ateina galas Europos Sąjungai. Dabartinių lygiu, abejojau, ar ji gali ilgai išsilaikyti. Europos Sąjungos atžvilgiu lenkai užėmė gerokai principingesnę politiką.

█ Nemanau, kad tie, kurie eina ir skanduoja „Lietuva - lietuviams“, yra nusistatę prieš žydus ar prieš lenkus

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

klausu suverenitetas. Suverenitas yra tauta. Kai identitetas yra labai pažeidžiamas, ji kompleksuoja. Kai ji nesijaučia tvirta, ji kompleksuoja. Kai ji jaučia aprėpusi visą paveldą, kai tvirtai stovi ant kojų, ji nekompleksuoja, gali kilniaiir-diškai, plačiai žiūrėti į reikalus. M.Kundrotas tuomet man pasakė: „Mes turime galvoje etninius liebuvius, nes etniniai lietuviai turi sudaryti visuomenės daugumą“. Jie taip pat nešė plakatą su skaičiais 1926. Tai buvo perversmas, po jo įsigalėjo autoritarizmas. Paklausiau, kodėl jie šita neša. „Valstybei kilo pavojus, mūsų valstybės svarbiau už demokratiją“. Taip gali atsakyti ir V.Putinas, ir A.Lukašenka. Taip ir atsako. Tuomet tai akivaizdžiai prieštarauja mano pasaulio matymui, tai Europai, kurios dalis mes esame. Esame karinių sąjungų dalis. Pirmiausiai NATO kareivis gina demokratiją ir žmogaus teises. Ir kiekvieno žmogaus autentiškumą. Bet autentiškumas, ar jis lietuviškas, ar albaniškas, turi pasireikšti demokrinėmis formomis. Todėl labai svarbu, kaip tu save pateiki pasauliui, kaip supranti save ir kitus.

A.BUTKEVIČIUS: Bet tie vaikai, kurie žuvo Afganistane, NATO kareiviu panaudojus ginclą, jie nepasakytų to, ką pats pasakė.

M.ZINGERIS: Vaikai nepasakytų.

A.BUTKEVIČIUS: Ir jų tėvai to nepasakytų. Kalbėdami apie demokratiją, neturime apgaudinėti

patys savęs, tuo labiau toks vyras, kaip pats.

B.GENZELIS: Mano supratimu, dar yra problema, apie kurią mes nelabai norime šnekėti. Dar prie nepriklausomybės ištakų Sąjūdžio veikloje galime išskirti kelias grupes. Vienai grupei rūpėjo Lietuvos nepriklausomybė, kitą domino Vakarų gyvenimas. Jie norėjo gyventi kaip Vakaruose ir nematė Sovietų Sąjungoje savo perspektyvų. Būtent savo, kad galėtų sukurti aukštą pragyvenimo lygį, statytis pilis ir panašiai. Mes šiandien klausiami apie nomenklatūrą. Nomenklatūros veikėjai buvo vargšai, palyginti su dabartinais. Ubagai. Kas dabar sudaro Liberalų sąjūdį? Tai buvę ultrakomjaunimo veikėjai. Tai jaunimui ėjo ne dėl to, kad tarnautų komjaunimui, komunizmui. Bet per komjaunimą prasidėjo kooperatyvai ir panašiai. Jiems ta nepriklausomybė mažiausiai rūpėjo. Jie siekė gerovės sau. Dabar Europos Sąjungoje jie mato tą patį. Tie patys tikslai atsiveria.

Yra bendros tendencijos. Pasaulyje kuriasi valstybės. Vienos tautos išnyksta, kitos išlieka. Žydų, graikų tautos, kurios turi tūkstantines tradicijas, gyvuoja. Vienos tautos formuojasi, kitos išsiformuoja. Ir visą laiką kuriasi būtent imperijos. Kita vertus, analizuojami imperijas, mes matome, kad visos jos mirtingos. Ateina galas Europos Sąjungai. Dabartinių lygiu, abejojau, ar ji gali ilgai išsilaikyti. Europos Sąjungos atžvilgiu lenkai užėmė gerokai principingesnę politiką.

Yra bendros tendencijos. Pasaulyje kuriasi valstybės. Vienos tautos išnyksta, kitos išlieka. Žydų, graikų tautos, kurios turi tūkstantines tradicijas, gyvuoja. Vienos tautos formuojasi, kitos išsiformuoja. Ir visą laiką kuriasi būtent imperijos. Kita vertus, analizuojami imperijas, mes matome, kad visos jos mirtingos. Ateina galas Europos Sąjungai. Dabartinių lygiu, abejojau, ar ji gali ilgai išsilaikyti. Europos Sąjungos atžvilgiu lenkai užėmė gerokai principingesnę politiką.

Yra bendros tendencijos. Pasaulyje kuriasi valstybės. Vienos tautos išnyksta, kitos išlieka. Žydų, graikų tautos, kurios turi tūkstantines tradicijas, gyvuoja. Vienos tautos formuojasi, kitos išsiformuoja. Ir visą laiką kuriasi būtent imperijos. Kita vertus, analizuojami imperijas, mes matome, kad visos jos mirtingos. Ateina galas Europos Sąjungai. Dabartinių lygiu, abejojau, ar ji gali ilgai išsilaikyti. Europos Sąjungos atžvilgiu lenkai užėmė gerokai principingesnę politiką.

█ Nemanau, kad tie, kurie eina ir skanduoja „Lietuva - lietuviams“, yra nusistatę prieš žydus ar prieš lenkus

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

klausu suverenitetas. Suverenitas yra tauta. Kai identitetas yra labai pažeidžiamas, ji kompleksuoja. Kai ji nesijaučia tvirta, ji kompleksuoja. Kai ji jaučia aprėpusi visą paveldą, kai tvirtai stovi ant kojų, ji nekompleksuoja, gali kilniaiir-diškai, plačiai žiūrėti į reikalus. M.Kundrotas tuomet man pasakė: „Mes turime galvoje etninius liebuvius, nes etniniai lietuviai turi sudaryti visuomenės daugumą“. Jie taip pat nešė plakatą su skaičiais 1926. Tai buvo perversmas, po jo įsigalėjo autoritarizmas. Paklausiau, kodėl jie šita neša. „Valstybei kilo pavojus, mūsų valstybės svarbiau už demokratiją“. Taip gali atsakyti ir V.Putinas, ir A.Lukašenka. Taip ir atsako. Tuomet tai akivaizdžiai prieštarauja mano pasaulio matymui, tai Europai, kurios dalis mes esame. Esame karinių sąjungų dalis. Pirmiausiai NATO kareivis gina demokratiją ir žmogaus teises. Ir kiekvieno žmogaus autentiškumą. Bet autentiškumas, ar jis lietuviškas, ar albaniškas, turi pasireikšti demokrinėmis formomis. Todėl labai svarbu, kaip tu save pateiki pasauliui, kaip supranti save ir kitus.

A.BUTKEVIČIUS: Bet tie vaikai, kurie žuvo Afganistane, NATO kareiviu panaudojus ginclą, jie nepasakytų to, ką pats pasakė.

M.ZINGERIS: Vaikai nepasakytų.

A.BUTKEVIČIUS: Ir jų tėvai to nepasakytų. Kalbėdami apie demokratiją, neturime apgaudinėti

Parengė Milda JUODAKIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.suzalgiriu.lt

RESPUBLIKOS NACIONALINIŲ VERTYBIŲ APDOVANOJIMAI

2012

Nominantai

ŽMOGUS AMŽININKAS

JONAS KRIVICKAS - lietuvių kalbos mokytojas
DANUTĖ VEISIENĖ - mokytoja, muziejininkė
Ekologas HENRIKAS GUDAVIČIUS -
žemaitis, garsinantis Dainavos kraštą
VYTAUTAS SKRIPKAUSKAS - muzikas, šviesuolis, „žmogus orkestras“
ANZELMAS MATUTIS - poetas
ALGIS AUGUSTAITIS - dailininkas, rašytojas, menininkas
JONAS GREGORAVIČIUS - dailininkas, dievdirbys
DALIA TAMULEVIČIŪTĖ - aktorė, režisierė
VYTAS JAKAVONIS-SNIEGUTIS - partizanų poetas
VYTAUTAS URBONAS - vargonininkas

ŽMOGUS - ISTORINĖ ASMENYBĖ

MALVINA VALEIKIENĖ - karinio Vyčio kryžiaus ordino kavalerė
Šauliai JURGIS IR ANTANAS KIAUNĖS - laisvės kovų dalyviai
ANTANAS STARKUS-MONTĖ - apygardos vadas
KAZYS BIZAUSKAS - jauniausias 1918 m. signataras
JONAS BASANAVIČIUS -
mokslininkas, gydytojas, Vasario 16-osios Akto signataras
MARIJA PEČKAUSKAITĖ-ŠATRIJOS RAGANA - pedagogė, rašytoja
MARCĖ KATILIŪTĖ - dailininkė
VALERIJONAS STRAŠEVIČIUS - gamtininkas, pedagogas, kolekcininkas
JUOZAS TŪBELIS - tarpukario Lietuvos ministras pirmininkas
STANISLAVA VENCLAUSKIENĖ -
aktorė, režisierė, Lietuvos Motina Teresė
ANTANAS JUOZAPAVIČIUS - Lietuvos karininkas
Akademikas ADOLFAS JUCYS -
šiuolaikinės teorinės fizikos pradininkas
PETRAS TARUTIS - lietuviško cirko pradininkas
LIUDVIKAS NARBUTAS - 1863 metų sukilėlių vadas
Kunigas KAZIMIERAS SKRODZKIS
Kunigas JULIJONAS LINDĖ-DOBILAS
VILIUS MARTYNAS VARIAKOJIS - stalo tenisininkas, krepšininkas
JULIJONAS TICIJUS - gydytojas, šviesuolis, filantropas
Prof. LIUDAS VAILIONIS -
botanikos ir biochemijos mokslų Lietuvoje pradininkas

REIŠKINYS, GARSINANTIS LIETUVĄ

Išsaugotas SENASIS BALTŲ TIKĖJIMAS
UŽGAVĖNĖS. Papročiai ir tikėjimai
VĒLINĖS - mirusiųjų pagerbimo šventė
KALVYSTĖ. Kalviai - žaizdrų grūdinti vyrai
Žvaigždės ir kryžiai aplenkę partizanus ir jų motiną

DAIKTAS-OBJEKTAS, GARSINANTIS LIETUVĄ

FESTIVALIS „Druskininkų vasara su M.K.Čiurlioniu“
Istorinė Lietuvos GIMNAZIJA
Panevėžio MOKYTOJŲ SEMINARIJA
KROKŠLYS - mažas kaimas, didelis lietuviškumo dvasia
MERKINĖS kryžių kalnelis
MUSTEIKOS - etnografinis kaimas
SKROBLUS - upelių upelis
ZERVYNOS - dzūkiškas kaimas
DUBIČIŲ kaimas

Kvietimas

MIELIEJI:

Rita ALEKNAITE-BIELIAUSKIENE
Danute ARDAVIČIENE
Rūta AVERKIENE
Danieliau BALČIŪNAI
Juoza BRAZAUSKAI
Birute BRAZAUSKIENE
Anele BUTKUVIENE
Algimantai ČERNIAUSKAI
Mindaugai ČERNIAUSKAI
Joana GRIGAITIENE
Jaunuta Julija ILKEVIČIŪTE-KAVALIAUSKIENE
Vaclovai JUODPUSI
Mindaugai LAPELE
Regina LUKOŠEVIČIENE
Nijole MARCINKEVIČIENE
Elena MARKUCKYTE
Daiva NORVAIŠAITE
Donatai PILKAUSKAI
Vetusta PRIŠMANTIENE
Rugile RAZMINAITE
Jonai RUDOKAI
Gerimantai STATINI
Juozapai ŠIMKAU
Birute ŠVAGŽDIENE
Ramune TRAKYMIENE
Dalia TRIPONIENE
Urte VAITIEKŪNAITE
Kęstuti VARPIOTAI

Kviečiame Jus į konkurso
„Nacionalinė vertybė 2012“
apdovanojimų vakarą,
kuris vyks 2013 m. birželio 7 d.
(penktadienį) 19 val.
Vilniaus rotušėje (Didžioji g. 31, Vilnius)

Labai prašome susisiekti su mumis
ir patikslinti savo adresą,
kuriuo galėtume išsiųsti KVIETIMUS.

Taip pat jei pažįstate asmenis,
tiesiogiai susijusius su konkrečia nominacija,
prašome informuoti ir mus.

Tel. pasiteirauti: (8-5) 212 33 44, (8-682) 16558.

Organizatoriai:

RESPUBLIKA

Rėmėjai

indigo
gėlės

RENGINIŲ
IDĖJOS